

**SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET KRONAN I ÄLMHULTS
KOMMUN**

A ALLMÄN BESKRIVNING

1. Administrativa data

Namn: Kronan

Objekt nr: 0702030

Kommun: Älmhult

Församling: Stenbrohult

Läge: Ca 120 m söder om
Möckelsnäs Herrgård,
ca 1,6 km SV om
Stenbrohults kyrka

Gränser: Enligt karta, bilaga 1

Areal: 9,1 ha

Fastigheter: Del av Möckelsnäs 1:1

Förvaltare: Skogsvårdsstyrelsen
Jönköping-Kronoberg

Ekonomisk karta: 04359

Riksobjekt nr: NRO07011 (naturvård), FG2
(friluftsliv)

Natura 2000,
typ: SCI
områdeskod: SE0320110
artkod: 1383 Hårklomossa
(Dichelyma capillaceum)

naturtypskod: 9020, Boreonemorala, äldre naturliga ädel-lövsskogar av fennoskan-disk typ med rik epifyt-flora (5,1 ha), 9160, Ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (4,0 ha)

Naturtyper: Ädellövskog 5,9 ha
Triviallövskog 1,4 ha
Triviallövskog med
ädellöv 1,8 ha
9,1 ha

Produktiv skogsmark: 9,1 ha

2. Syftet med reservatet

Syftet med reservatet är att bevara och skapa livs-miljöer för de växt- och djurarter som är knutna till naturskogsartad ädellövskog med gamla grova träd och död ved, så att dessa arter kan leva vidare och öka i mängd. Naturvärdena skall bevaras och utvecklas i takt med att skogen blir äldre så att andelen grova träd och mängden grövre död ved ökar. Kronorna på vissa äldre träd, främst ek, skall ges möjlighet att utvecklas. Skogen skall förhindras att bli barrblandad.

Allmänhetens möjligheter till rekreation och fri-luftsliv i området skall främjas, samtidigt skall landskapsbilden på vissa ställen göras mer till-talande och skönhetsvärdena förstärkas i den utsträckning det är förenligt med bevarandet av naturvärdena. Minnesmärken skall synliggöras på ett varsamt sätt utan att naturvärden i området riskerar att förstöras.

Målen skall nås genom att ädellövskogen lämnas för fri utveckling med undantag för borttagande av barrplantor, smärre siktröjningar och försiktig huggning kring vissa äldre ädellövträd. I anslutning till angränsande jordbruksmark skall ett bryn skapas.

Reservatet skall under stort hänsynstagande till flora och fauna, vara tillgängligt för vetenskaplig forskning.

3. Beskrivning av området

Natur

Möckelsnäs är en halvö i sjön Möckeln. Området kring Möckeln har utpekats som en trakt med särskilt värdefulla lövskogsområden. Reservatet omfattar ett ädellövskogsområde söder om Möckelsnäs herrgård. Inom området finns en grönstenshöjd, vars högsta punkt ligger ca 30 meter över sjön Möckelns yta. På vissa delar av höjden går berget i dagen. Området sluttar i öster ned mot sjön Möckeln. I väster begränsas reservatet av en väg och en åker. Södra gränsen utgörs av en stenmur.

Berggrunden utgörs av diabas vilket medför en rik växtlighet. På vissa ställen inom området går berget i dagen. Inom övriga delar av området utgörs jordarten av morän.

Skogen är av typerna blandädellövlund och ek-hassellund. Skogen domineras av ek och avenbok med inslag av lind, alm, hassel, bok, lönn, björk, al, asp och sälg. Träden är av varierande ålder. Inom området finns en rik förekomst av äldre, grova lövträd framförallt ek, avenbok och lind. Den äldsta eken inom området har åldersbestämts till ca 350 år. De gamla, grova träden är väl spridda över området. Här finns även rikligt med håll- och mulmträd (enligt inventering av J Hedin, Lunds Universitet 1996) Dessa träd utgör en viktig livsmiljö för vedlevande organismer såsom lavar, svampar och insekter.

Fältskiktet är av lundartadkaraktär och näringskrävande kärlväxter som blåsippa, lungört (ovanligt riklig förekomst), storrams, vårärt, vätteros, hässleklocka, smånunneört, underviol, lundarv och trolldruva samt det för regionen sällsynta gräset långsvingel förekommer.

Figur 1. Lungörten till vänster förekommer i ovanligt riklig omfattning i naturreservatet Kronan. Till höger Vårärt.

Flera rödlistade arter knutna till grova träd och död ved finns i området. (Rödlistade arter är arter som finns med på de rödlistor som upprättats och vars långsiktiga överlevnad inte är säkrad. Rödlistorna är fastställda av Naturvårdsverket i beslut 2000-05-10.)

Under 1990-talet har ett flertal olika inventeringar av lavar genomförts i området. Vid dessa inventeringar påträffades 12 rödlistade lavar. Intressanta, rödlistade lavararter såsom de sårbara liten lundlav (*Bacidia phacodes*) och liten sönderfallslav (*Bactrospora corticola*) har bl.a. noterats inom området.

Kronan är ett mycket värdefullt skogsområde för ovanliga svamparter. Under en översiktlig inventering som gjorts 1989 och 1994 samt vid några tillfälliga besök 2000-2004 har sammanlagt 23 rödlistade svamparter och ytterligare 28 mindre allmänna till sällsynta arter påträffats inom området. Några arter har t.o.m. sina hitintills enda kända, småländska förekomster inom Kronans naturreservat, t.ex. prakttagg och skruvbusksvamp. Särskilt intressant är svamparter som i övriga Sverige främst förekommer i kalkrika trakter. Exempel på några sådana arter är svartnande kantarell, grön rödhätting och droppklibbskivling. Huvuddelen av de skyddsvärda svamparterna inom reservatet gynnas av eller kräver skuggiga, slutna lundmiljöer. Bland de 23 rödlistade svamparterna är 14 stycken knutna till slutna skogsbiotoper, 4 stycken är indifferent och endast 1 art, rutkremlan, är knuten till halvöppna eller öppna skogs- och hagmarksmiljöer. Rutkremla är funnen nära brynet mot den öppna jordbruksmarken i

sydväst. Därtill kommer 4 arter som dels kan växa i trädlösa, välhävdade naturbetesmarker och dels på blottlagd jord i slutna och skuggiga lundmiljöer. Dessa arter är skruvbusksvamp, ljus ängsfingersvamp, saffransfingersvamp och scharlakansvaxskivling.

Figur 2. Hårklomossa (Foto Art-databanken)

Kronans blockiga branter hyser en intressant ormbunks- och mossflora. Inom södra delen av området finns den rödlistade arten hårklomossa (*Dichelyma capillaceum*). Andra mossor som noterats i området är t ex trädporella, krushättemossa, guldlockmossa och fällmossa.

Området är av mycket stort värde för fågellivet. I området finns ett rikt fågelliv och närheten till sjön bidrar till att öka artrikedomen. I området finns t ex bivråk, mindre flugsnappare, sommargylling och stenknäck samt även ett flertal hackspettar såsom gröngöling, mindre hackspett, spillkråka och större hackspett. Bland våtmarksarterna märks fiskgjuse och enkelbeckasin.

Kronan ligger inom ett område i centrala Stenbrohults socken som är ett av de artrikaste områdena för vedskalbaggar i Sverige. Inom området har 12

rödlistade skalbaggsarter påträffats. Bland de rödlistade arter som observerats i området märks bl.a. de sårbara arterna ädelguldbagge (*Gnorimus nobilis*) och *Cryptophagus fuscicornis*.

På halvön finns även vetenskapliga referensområden för olika organismgrupper t.ex. landmollusker (sniglar och snäckor). Kronan hyser en artrik landmolluskfauna med 24 arter. Bland de ovanligare och mer krävande arterna märks mindre kristallsnäcka och busksnäcka.

Kronan har av Sveriges regering föreslagits ingå i Natura 2000 (Eu's art- och habitatdirektiv). Här finns hårklomossa (*Dichelyma capillaceum*) som är en särskilt utpekad art i det europeiska nätverket Natura 2000.

Kultur

Kronan har tidigare tillhört Möckelsnäs Herrgård som har anor långt tillbaka i tiden. Dess historia börjar någon gång under medeltiden. Enligt äldre verk ägdes Möckelsnäs under 1200-talet av en riddare vid namn Karl Tagesson eller Tokasson (Möckelsnäs under 65 år, 1878-1943). Ett flertal adelsfamiljer har bott här under århundraden. Slakten von Horn köpte herrgården 1878. Det sägs att kammarherren Carl Eduard von Horn köpte Möckelsnäs just för att naturen här var så betagande. Nere vid sjökanten, i östra delen av naturreservatet, finns en minnesplats som är tillägnad honom, se nedan.

Under större delen av 1900-talet var herrgården utarrenderad. 1990 styckades huvudbyggnaden av och såldes. Sedan 1995 bedrivs restaurang och konferenscenter i herrgården. Naturreservatet Kronan ägs dock fortfarande av slakten von Horn.

Inom området finns fornlämningar i form av fossilåkermark, minnesmärken och andra kulturlämningar som ger indikationer på hur marken utnyttjats i äldre tider.

Reservatsområdet har sedan lång tid tillbaka bestått av omväxlande åker, äng och lövskog. Det är osäkert hur länge markerna varit betade eller odlade. Men på

en gränskarta från 1686 kallas hela området söder om Möckelnäs herrgård för "Möklenäas äng och åker-gierde, höglendt Eke skogh". Fossil åkermark i form av terrasserade åkrar med åtskilliga röjningsrösen finns inom området. Äldre lindar inom området bär spår av hamling och utgör resterna av det tidigare ängsbruket. Ekarnas vida kronor bär även de spår av att de tidigare stått i ett öppet landskap. På den ekonomiska kartan från 1950-talet finns en större åker inom områdets norra del. De sista ängs- och åkerresterna håller nu på att växa igen med ädel-lövskog. Skogsbruk har inte förekommit inom området på lång tid.

Figur 3. Den förfallna tennisbana som numer överlagras av en mängd död ved.

Inom områdets norra del finns grunden till en starkt förfallen tennisbana som numer överlagras av en mängd död ved. Inom områdets centrala delar finns ett betongfundament till ett f.d. utsiktstorn.

Figur 4. Det norra minnesmärket.

I östra delen av området vid Möckelns strand finns två olika minnesmärken. Det norra minnesmärket, som tidigare prytt sin plats på Stenbrohults kyrkogård, utgörs av ett ca 1,2 m högt järnkors med ett lågt järnstaket runt om och upptar en yta på ca 4 m². Minnesmärket har tidigare burit en inskriftstavla med texten "Till det förgängligas åminnelse".

Figur 5. Den lodräta diabasbranten med inskriptioner och bronsplakett i det södra minnesmärket.

Det södra minnesmärket som tillägnats Carl Eduard von Horn är beläget på den plats där han första gången steg i land på Möckelnäs när han 1878 kom roende för att bese gården. Minnesmärket utgörs av ett rum utan tak med tre väggar och en ca 2 m bred, stensatt öppning. En vägg utgörs av en lodrät diabasbrant med inskriptioner och en bronsplakett i form av ett manshuvud. Bronsplaketten som är skulpterad av Astri Taube sattes upp 1942. Inskrip-

tionen under plaketten har följande lydelse: "Till minne af Kammarherren och vice Häradshöfdingen m.m. Carl Eduard von Horn * 10.4.1845, + 5.10.1920, tillträdde Möckelsnäs den 26.3.1878". De andra väggarna i minnesmärket består av bergbranter och två murar uppbyggda av stora diabasblock. Minnesmärket upptar en yta på ca 50 m².

I slutet av 1800-talet förekom stembrytning av diabas (svart granit) i mindre skala på den plats där det södra minnesmärket nu är beläget. Diabasen i området är av en flammig svårarbetad art. Produkterna marknadsfördes under namnet "Möckelsnäs hyperit".

Figur 6. Informationstavlan vid norra entrén

Friluftsliv

Området är betydelsefullt för friluftslivet. En naturstig, i form av en markerad slinga, finns inom området. Längs med stigen finns numrerade stolpar. Information som hör till de olika numrena finns beskriven i foldern "Ströva och upptäck livet på Kronan". Informationstavlur med hållare för denna folder finns både vid parkeringsplatsen i söder och vid grindarna i norr.

4. Tillgänglighet

Området nås lätt med bil via den enskilda vägen G 128 som passerar reservatet i väster. I sydvästra delen av området finns parkeringsplats som sommartid är försedd med en rastmöbel. Antalet besök har under senare år ökat bl.a. på grund av närheten till den

anläggning med restaurang och konferenscenter som numer finns i herrgården. I trakten görs för närvarande flera satsningar på turism och med anledning av detta, är troligen en än högre besöksfrekvens att vänta inom den närmaste framtiden.

5. Känslighet för slitage och störningar

Antalet besökare har på senare år ökat och kommer troligen att öka ytterligare inom en överskådlig framtid. Inom området finns en intressant flora och fältskiktet består främst av örter. De blockiga branterna hyser en intressant moss- och ormbunksflora samt en intressant smådjursfauna. Landmolluskfaunan har behov av en stabil livsmiljö och begränsad återhämtningsförmåga. Område bedöms därför vara slitagekänsligt och besökare bör hänvisas till markerade stigar.

6. Genomförda inventeringar m m

Floran i Stenbrohult, Sven G Nilsson och Ingvar Nilsson, Svensk Botanisk Tidskrift 98:2 2004.

Fornminnesinventeringen 2001, Riksantikvarieämbetet.

Fynd av rödlistade arter i områden med hålträd i Kronobergs län 1997, Sven G Nilsson.

Fynd av rödlistade vedinsekter i några naturreservat i Kronobergs län, Sven G Nilsson, 2000.

Habitat availability or forest continuity as governing factor of thr distribution of hole-dependent wood beetles (Coleoptera), J Hedin, Master thesis, Department of Animal Ecology, Lund University, 1996.

Kronobergs Natur, naturvårdsprogram för Kronobergs län, Länsstyrelsen, 1989.

Krunan -Artlista, svamp t o m juli 2004, Gillis Aronsson, Annchristin Nyström, 2004.

Kärlväxtfloran och dess förändring i Stenbrohults socken, Sven G Nilsson & Ingvar Nilsson, Svensk Botanisk Tidskrift 98:4 2004.

Landlevande mollusker i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, 1998.

Landmollusker i gnejsområden och på grönstensberg i sydvästra Småland, I Wäreborn, 1974.

Land molluscs and their environments in an oligotrophic area in southern Sweden, I Wäreborn 1969.

Lövskogsbestånd och vidkroniga lövträd i Möckelnområdet, Länsstyrelsen i Kronobergs län, 2002.

Möckelnområdets fågelfauna, Sven G Nilsson, Länsstyrelsen i Kronobergs län 1980.

Möckelnäs under 65 år, 1878-1943, Carl-Axel von Horn 1942.

Rödlistade vedskalbaggar i centrala Stenbrohults socken, Sven G Nilsson & Rickard Baranowski, Entomologisk Tidskrift 3/2003.

Rödlistade växter och svampar i Stenbrohults socken, Sven G Nilsson, Gillis Aronsson och Svante Hultengren, Svensk Botanisk Tidskrift 97:2 2003.

Skyddsvärda lavar i sydvästra Sverige, Ulf Arup, Stefan Ekman, Ingvar Kännefelt, Jan-Eric Mattson, 1997.

Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker, Naturvårdsverket, 2000.

Sydsvensk urskog, -en pollenanalytisk urvalsmetod för urskogsreservat, Kristina Höök, Lunds Universitet, 1993.

B DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARKEN

1. Skötselmål

Vården och förvaltningen av reservatet syftar till att genom i huvudsak fri utveckling bevara och utveckla en i ålder och trädslag varierande ädellövskog. Skogen skall förhindras att bli barrinblandad. I branterna är målet främst att gynna arter som föredrar skuggigare livsmiljöer, däribland många mossor, svampar och mollusker.

Åldern och grovleken på träden, samt andelen död ved, skall på sikt öka inom området. Kronor på vissa äldre ädellövträd, främst ek, inom delar av området skall ges möjlighet att utvecklas. Landskapsbilden skall på vissa ställen utmed den anlagda slingan bli mer tilltalande och skönhetsvärdena förstärkas. Minnesmärken skall synliggöras och en brynzon skall skapas mot angränsande jordbruksmark i sydväst.

2. Generella riktlinjer och åtgärder

Skogen i branterna skall lämnas till fri utveckling.

Huvudinriktningen för den övriga skogen skall vara att även den skall lämnas till fri utveckling med undantag för bortröjning av all gran, borttagande av inträngande trädgårdsväxter samt de punktvisa, mycket begränsade skötselåtgärder som specificeras nedan. Åtgärderna får upprepas vid behov för att upprätthålla skötselmålen.

Förutom detta gäller dock vid alla åtgärder att:

Allt ris och virke från huggningar kring de grova träden och från röjningar skall lämnas kvar i reservatet men får vid behov flyttas till lämplig plats. Ris och virke som skall flyttas får ej kapas upp mer än nödvändigt, utan skall flyttas så hela som möjligt.

All död ved i form av lågor, torrakor och grenar skall lämnas kvar på plats. Död ved som hindrar framkomligheten på anlagda stigar får dock flyttas till annan lämplig plats inom reservatet.

Död ved på tennisbanan får flyttas till annan ljusst belägen plats inom reservatet.

Anlagda stigar skall hållas öppna och övriga anordningar för friluftslivet skall underhållas. Träd som hänger över stigarna och riskerar att falla ned över dessa, får avverkas.

Träd och buskar i reservatsgränsen mot åkern i sydväst får efter samråd med naturvårdsförvaltaren avverkas om de skuggar åkern alltför mycket.

3. Detaljbeskrivning av de punktvisa skötselåtgärderna A-J

Området har inte delats in i skötselområden p.g.a. att det huvudsakligen är punktinsatser som skall utföras. Skötselåtgärderna redovisas och betecknas i denna beskrivning och på kartan (bilaga a).

Skötselåtgärd A

Figur 7. Tät buskvegetation mellan åkern i väster och skogen i öster.

Beskrivning: Området gränsar till jordbruksmark i väster. Mellan södra halvan av åkern och skogen finns en tät buskvegetation.

Skötselmål: En brynzon, där små träd och buskar successivt övergår till större och större träd, skall skapas mellan det öppna odlingslandskapet och in mot slutna skogen. I brynzonen skall finnas grövre träd av främst ek och lind, blommande buskar och

grupper av hassel. Om någon av följande arter: olvon, fläder, hagtorn, slån och rönn, finns eller etablerar sig, skall dessa sparas.

Skötselåtgärder: Mot jordbruksmarken skall en bryn-röjning ske. Sly skall avlägsnas till förmån för grövre träd främst ek och lind eller bärande träd och buskar av varierande höjd och ålder så att en gradvis övergångszon bildas mot den öppna marken.

Skötselåtgärd B

Figur 8. Den gamla grova, ihålig linden skyms från stigen av bl.a. avenboken som syns till vänster i bilden.

Beskrivning: Vid punkt nr 11 på slingan finns en gammal, grov, ihålig lind.

Skötselmål: Målet är att synliggöra linden från den numrerade stolpen på stigslingan.

Skötselåtgärder: Det klena slyet runt lindens stam, liksom en avenbok som står framför linden, skall fällas.

Skötselåtgärd C

Figur 9. Bakom den orange markeringen syns den bok som hämmar ekar i området.

Beskrivning: Ca 15 meter söder om punkt nr 10 på slingan finns 3 utvecklingsbara ekar. En eller flera av ekarna hämmas av en bok, ca 30 cm grov i brösthöjd, som står på västra sidan om stigen.

Skötselmål: Ekarna skall tillåtas växa friare utan konkurrens från boken.

Skötselåtgärder: Boken skall ringbarkas för att inte på sikt skada ekarnas kronor.

Skötselåtgärd D

Figur 10. Yngre bokar under en av de 3 ekarna.

Beskrivning: Vid punkt 9 på slingan finns 3 gamla ekar på östra sidan av stigen. Under dessa ekar finns ett antal yngre bokar.

Skötselmål: Ekarna skall tillåtas växa friare, med mindre konkurrens från dessa bokar.

Skötselåtgärder: Yngre bokar belägna under ekarnas kronor skall röjas bort.

Skötselåtgärd E

Figur 11. Yngre lövträd som växer upp i ekarnas kronor vid punkt 8 på slingan.

Beskrivning: Vid punkt nr 8 på slingan, på kullen, finns 6 vidkroniga ekar, 2 på västra och 4 på östra sidan om stigen. Ett antal yngre lövträd växer upp i ekarnas kronor och konkurrerar med dessa. Även sly skymmer stammarna.

Skötselmål: Ekarna skall tillåtas växa friare med mindre konkurrens och de skall synliggöras i landskapet.

Skötselåtgärder: Under ekarnas kronor och runt stammarna skall försiktiga huggningar göras för att skapa en rumskänsla. (Huggning ut i branten får dock inte ske)

Skötselåtgärd F

Figur 12. Skogspartiet söder om stenstolparna vid norra entrén.

Beskrivning: Söder om stenstolparna vid norra entrén finns bl.a. 3 ekar, 1 lind, 1 lönn och 1 alm som har konkurrens av ett flertal yngre träd och en mängd undervegetation.

Skötselmål: Ovan angivna träd skall tillåtas växa friare och trädåldern skall öka samtidigt som de estetiska värdena gynnas.

Skötselåtgärder: Under de 3 ekarna, linden, lönnen och almen skall försiktiga huggningar göras. Undervegetation på en yta av ca 25mX25m närmast stigarna röjs bort.

Skötselåtgärd G

Figur 13. Det norra minnesmärket.

Beskrivning: Ett minnesmärke med lågt järnstaket. En mängd sly och buskar växer i och i anslutning till minnesmärket.

Skötselmål: Minnesmärket skall synliggöras.

Skötselåtgärder: Minnesmärket skall röjas fram. Sly och buskar i och i nära anslutning till minnesmärket skall tas bort.

Minnesmärket får vårdas och lagas av markägarna om de så önskar.

Skötselåtgärd H

Figur 14. Murarna av diabasblock vid minnesmärket i söder.

Beskrivning: Ett minnesmärke bestående av ett rum utan tak. I minnesmärket, som tillägnats Carl Eduard von Horn finns tre väggar och en ca 2 m bred öppning som omges av två murar byggda av stora diabasblock. En vägg utgörs av en lodrät diabasbrant med inskriptioner och en bronsplakett. Klenare träd växer i och i anslutning till minnesmärket.

Skötselmål: Minnesmärket skall bevaras och hållas synligt.

Skötselåtgärder: Avverka träd som växer på och inne i minnesmärket samt träd som riskerar att falla så att de skadar eller döljer minnesmärket. De avverkade träden placeras därefter så hela som möjligt vid sidan av minnesmärket.

Minnesmärket får vårdas och lagas av markägarna om de så önskar.

Skötselåtgärd I

Figur 15. Utsikten från punkt 15 på slingan ned mot sjön Möckeln.

Beskrivning: Vid punkt nr 15 på slingan finns ett olikåldrigt lövskogsparti i en terrassformad sluttning ned mot Möckelns strand. Mellan stigen och stranden finns en mängd ung vegetation.

Skötselmål: Sjöutsikten skall förstärkas och bibehållas genom röjning vid behov.

Skötselåtgärder: Ung vegetation skall röjas bort, på en sträcka av ca 10-15 meter längs med stigen, efter behov för att upprätthålla sjöutsikt. I branten öster om terrassbildningen får endast något enstaka ungt träd tas bort.

Skötselåtgärd J

Figur 16. En av de äldre ekarna omgiven av yngre konkurrerande vegetation.

Beskrivning: Ca 25 meter söder om punkt 14 på slingan finns 2 äldre ekar på västra sidan om stigen. Flera yngre lövträd växer upp i ekarnas kronor.

Skötselmål: Ekarna skall tillåtas växa friare med mindre konkurrens och de skall synliggöras i landskapet.

Skötselåtgärder: Yngre träd som växer upp i ekarnas kronor och sly runt stammarna skall huggas bort.

C ANORDNINGAR FÖR FRILUFTSLIVET

Inom området finns en naturstig i form av en markerad, anlagd slinga. Längs med stigen finns numrerade stolpar. Information som hör till de olika numrerade stolparna finns beskriven i en folder. En parkeringsplats finns i sydvästra delen av området. Informationstavlor med hållare för ovan beskrivna

folder finns både vid parkeringsplatsen i söder och vid grindarna i norr. Vid parkeringsplatsen i söder finns även sommartid en rastmöbel.

Om en återuppbyggnad av utsiktstornet sker på ursprunglig plats och med ursprungligt utseende, skall en stig för allmänheten anordnas från den befintliga stigen och fram till tornet.

Befintliga anordningar för friluftslivet skall underhållas och vid behov kompletteras genom förvaltarens försorg.

Länsstyrelsen bedömer att det inte finns behov av några ytterligare anordningar för allmänheten. Om det visar sig att behov av t ex torrklosett m m uppstår, kan detta anläggas vid parkeringsplatsen i söder.

D UTMÄRKNING OCH INFORMATION

Reservatsgränsen är utmärkt enligt Svensk standard (SIS 03 15 22) vilket innebär att gränsmärken målats på träd och på stolpar som slagits ned i marken. Gränsmärkena är placerade så att man kan se från ett märke till nästa. Vid gränsmarkering i skogsmark har i gränslinjen, med 0,5 m på vardera sidan reservatsgränsen, röjts en tydlig gata. Denna gata får vid behov underhållas av reservatsförvaltaren. De träd som avverkas i gränsgatan tillfaller markägaren som också själv får ta vara på dem eller låta dem ligga kvar.

E DOKUMENTATION AV GENOMFÖRDA SKÖTSELÅTGÄRDER

Utförda åtgärder skall varje år dokumenteras genom att ange:

- skötselinsats,
- utförd åtgärd,
- åtgärdens syfte,
- tidsåtgång och utförare,
- år och månad för åtgärdens utförande.

Effekten av åtgärden skall dessutom följas upp med regelbunden notering och fotografering.

F UPPFÖLJNING AV SKÖTSELMÅL OCH BEVARANDESTATUS

Uppföljning av skötsel mål och bevarandestatus bör ske genom en mer noggrann dokumentation av de enskilda skötselområdenas utveckling. Detta görs lämpligen med 10 års intervall.

Uppföljningen skall sedan ligga till grund för förändringar av skötsel metoder och revidering av skötselplanen.

G INVENTERINGAR

För att dokumentera utgångsläget och möjliggöra uppföljning av bevarandestatus och skötsel mål bör en inventering av vissa nyckelarter göras förslagsvis vissa lavar, svampar och insekter.

H SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Ädellövskogen skall huvudsakligen få utvecklas fritt. Vissa åtgärder i form av siktröjning, skapande av brynzoner, synliggörande av minnesmärken, försiktig huggning kring vissa äldre, grova träd och åtgärder för att förhindra barrinblandning skall dock göras. För dessa åtgärder ansvarar reservatsförvaltaren.

Sammanfattning av skötselåtgärder inom reservatet.

Skötsel- insats	Åtgärd	Prioritet 1-3
A.	Brynrojning	1
B.	Synliggörande av den gamla ihåliga, grova linden	1
C.	Ringbarkning av bok	1
D.	Bortrojning av yngre bokar	1
E.	Huggning kring 6 gamla ekar för att skapa rum	1
F.	Huggning kring träd och borthuggning av undervegetation	1
G.	Rojning i och i nära anslutning till av norra minnesmärket	1
H.	Borttagande av träd som riskerar att skada eller dölja södra minnesmärket	1
I.	Förstärkning av sjöutsikten	1
J.	Huggning kring 2 äldre ekar	1
Hela omr.	Borttagande av gran	1

I REVIDERING AV SKÖTSELPLAN

En översyn av skötselplanen bör göras inom 15-20 år för att bedöma behovet av en revidering av planen. Revideringen berör i första hand riktlinjer och åtgärder.

J ANSVAR FÖR SKÖTSEL, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING AV SKÖTSELMÅL OCH BEVARANDESTATUS

Länsstyrelsen har det övergripande ansvaret för förvaltningen av naturreservat i länet. Länsstyrelsen har i reservatsbeslutet utsett Skogsvårdsstyrelsen Jönköping-Kronoberg till förvaltare av reservatet i enlighet med 21 § FO (1998:1252) till

miljöbalken. Förvaltaren har därmed ansvaret för att skötseln av reservatet följer fastställd skötselplan.

Förvaltaren ansvarar dessutom för dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder, samt uppföljning av skötselmål. Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för uppföljning av bevarandestatus.

Bilagor

a. Skötselplanekarta